

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 2.

Fylke: *Aløse og Romsdal*

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: *Gne.*Emne: *Transport av høyt.*Bygdelag: *Foshevoll*Oppskr. av: *Vidar Røgde*Gard: *Foshevoll*(adresse): *Nå, Hordanger.*

G.nr.

Br.nr.

A. ~~Merk av om oppskrifta er etter eiga røynste.~~

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

Eller Mathias Foshevoll. Alder: 60 år. Yrke: gardsbrukt.

SVAR

- 1/ Nokon serleg skilnad er det ikkje. Det kan einast vera at dei ber høget inn på dei små bruka dersom dei ikkje får låna hest. No er det praktisk heil hilt stilt med utmarks slått. Her gjekk det av bruk for ca. 20 år sidan. På dei små bruka har dei hatt litt utmarks slått like til det siste. Ein som ikkje eig hest, får som oftast lånt seg hest, får dei han ikkje det, må han anten ber høget i bære på ryggen eller dra det på høvelege handvagnar.
- 2/ Når ein transporterde høget til ein stakk, kjunde ein store "bøer" (15-20 kg) og "la dei på staur". D.s.s. ein hogg ei liten björk - 3 1/2 m - og la små björkqvister på tvert av denne (dei var frå 1 m til 1,5 m). Oppi desse kvistene la ein så høghjummene. Det var vanleg med 9 hjummene på eit lass. Lasset slo ein godt saman med rivene, ein "kverste" det slike at det haldte å stå ute om det regnde litt, for det var aldri vanleg å kjeppa lassa i stakk eller løc same dagen som ein laga dei til. Disse lassa køyde ein på

sákalla "hemegsledar" (slidar med úskodde meiar). Ein reiste lasset opp på sida og velt det så opp på sleden. Så nærma ein lasset fast med hógfong og "håndband". Det er tji meir enn ca. 50 år sidan dei fyrste hesjane vart tekne i bruk, og ein brukar hógaffel når ein transporterar hógel til dei. Det hundu og at ein kører hógel til hesja med hest og slide. Her er det nesten ikkje brukt å bera eller hestelje hógel. For hende det at ein sloa hógel i fjellslättene, men det var ikkje avgjort brukt. Det var mest vanleg å bruka slide. Når ein sloa tok ein to ungboier, og så var framgangs måten som når ein "la på staver". Ein tok til framme og lette bakover. Kipeband laga ein av ei ung, mjukt bjørk som ein laalt samman i ein knute. Ein bruka kipeband når ein skulle koma opp på stakkene, ein hadde lykkja ned på stakk-stonga. Når ein laga kipeband laga ein ei lykkje i tinnaste enden som fjukkenden vart hekt igjennom. Högböra vart laga på den måten at ein tok toget og lazz det til rettis på bakken, så soksa ein hógel og lazz saksene på toget til böra er hövdeleg stor. Ein her laga over akslene når ein ber böra. Det hundu at beraren får hjelp. Hjelpen står bak. (Men eller er det ^{nøstet} ikkje nok brukt med högbering her.) Det hundu at berna og er med på hógarbeidet. Dei stakkar t.d. i lasset. Snovett har ikkje vore brukt her. Heller ikkje löppesheng. Kipe har heller ikkje vore brukt til högbering det ein vit av.

Trillebære eller bære - heller ikkje brukt.
Det reisskapet som vert nevnt (høysong)
kjennar ein ikkje lre her.

No vert alt høyet busja her, og det
vert kjørt inn med høysogn som tek
2-300 kg høg. Det er ca. 45 år sidan dei
fyrste høysogne og -vognene kom til
bygda. 53 år sidan me fekk slammalkin
og hesprive her på bærket. I dag brukar
ein seiperive.

3.) Ein kørde (og kører) himn høyet
både om sommaren og vinteren. Men det var
mest brukt i kørna det himn om vinteren.
På tok ein reis store lass - ein rekna med
fiu 3 og opp til 9 kjinnelass i
eit lass (som vert kørddt himn om vin-
teren.) Lasset gjekk utom sleden. For ein gjekk
i gang med lessing la ein bjørkekerioker
både på lars og på langs av sleden og dei
gjekk utom kantane på sleden. Lasset såg
ut som ein høystabbe. Ein seirra det
fast med to tverrgående reip. (Slik
gjer ein det no og.)

4.) No brukar ein tokjula langvogn som
er 3.5 m ^(1.5 m breid) lang. Om vinteren varleg slede
Kjennar ikkje ^{lre} darriovogn her. På vinter-
sledane er det skoring. Tlkeji noko reglar
om kvar ein fekk kørna med meier og
kvar ein ikkje hadde lov til det. Ein brukte
(og brukar) same vagna både til kom- og
høyløysing. På vagna har ein "høyskog"
eller høysgrindar. Treammene er avstiva
med ei eller fleire hespilear, resten
sting. Tlkeji noko seirleg brüge med

høyvogna odde som var i bruk.
 Ein brukar ingen ting til å halde høyt
 på lasset med. Høyet lastar ein opp
 med gaffel. 200 - 300 kg høy i eit
 lass. Kjennet ikkje til noko regel for
 det riste lasset. Ein skulle raka vel og
 ha med seg alt, eller fekk ein skjenne
 for slinveskaps. På høyvogna brukar ein
 ikkje noko feste, men på sleden brukar
 ein to tauetog. Kvoolda til gjedatog er
 større enn kvoolda til byrdatog. Ikkje
 noko nisset høve mellom stakken og
 lasset det ein kjennet til. Er det gjei
 korging, reknar ein å gjei ein
 høystakk i 3-4 lass, men det kan og vera
 at ein må korga 6-8 lass for å få heime
 ein høystakk. Berre ein høst for ein slede.

5) Ingen fellslätt her. Høyet frå ut-
 slätter og stolar, var mest alltid kjølt
 heim om vinteren. Her var det alltid vanleg
 å ta til med høykøyinga frå stöslättene
 3. dag jøl så snart det hadde lagt seg is
 på Fostervägen. På hjelpestad brøydene med
 brøytlingar. B. For var det vanleg med døgna
 når ein slo. Kunn vera opp til 50 menneske,
 minnest me har vore 20. Det hadde då at
 ein slo selta på ein dag. Alltid bette
 post dei dagane ein hadde døgna, det
 var sådd, rømmegrøt osv. Etter jøl
 bad ein dei som hadde vore med i døgna
 i selskaps - åt. drakk og dansa heile natta.
 Det var kalla "allpådøgna"

6) Brukar slede til høyttransporten om vinteren.

Hjelpestad åt med brøytlingar. 2 lass for dagane frå selta,
 tok av stadi i 7 $\frac{1}{2}$ 8 tilla og kjenn heime til middag, og
 så tok ein eit lass etter middag.

6387